

JAK ZAPOJIT
VEŘEJNOST DO PŘEMĚNY
UHELNÝCH REGIONŮ

SPRAVEDLIVÁ TRANSFORMACE A PARTICIPACE

KRISTINA ZINDULKOVÁ
VERONIKA DOMBROVSKÁ

PRAHA, 2021

Autorky: Kristina Zindulková, Asociace pro mezinárodní otázky
a Veronika Dombrovská, Centrum pro dopravu a energetiku

Odborná konzultace: Zuzana Vondrová, Centrum pro dopravu a energetiku

www.cde-org.cz

Centrum pro dopravu a energetiku (CDE) je nevládní nezisková organizace, která se dlouhodobě zabývá vlivem dopravy a energetiky na životní prostředí, a to zejména v souvislosti s ochranou klimatu a snižováním emisí skleníkových plynů.

Grafická úprava a sazba: Richard Bakeš (sharpobjects.cz)

**JAK ZAPOJIT
VEŘEJNOST DO PŘEMĚNY
UHELNÝCH REGIONŮ**

SPRAVEDLIVÁ TRANSFORMACE A PARTICIPACE

**KRISTINA ZINDULKOVÁ
VERONIKA DOMBROVSKÁ**

CO JE TO PARTICIPACE?

Ať už se rozhoduje o využití veřejných prostředků, o podobě města/obce nebo o obsahu nové strategie, díky participaci mohou lidé sdílet své nápady a potřeby, obavy i přání s politickými představiteli, což jim dává příležitost podílet se na vytváření společné budoucnosti. Participace umožňuje veřejnosti, aby se zapojila do rozhodnutí, která se jí bezprostředně týkají.

Participace nemá v České republice velkou tradici, přitom je klíčovým prvkem demokracie. Jsou to společné peníze, společná města a obce, společné plány budoucnosti, o kterých by měla rozhodovat společnost jako celek, nejen zvolení političtí představitelé. Demokracie nekončí, ale začíná volbami, za kterými má následovat celá řada způsobů, jak se občané mohou zapojit do věcí veřejných, do komunitních aktivit, vylepšování vlastního okolí i vytváření vlastní budoucnosti. Participace umožňuje, aby se demokracie stala realitou.

Participace má mnoho podob. Může probíhat na úrovni obcí, měst i regionů. Může zapojit malé, cíleně vybrané skupiny, nebo může mířit na nejširší veřejnost. Může mít formu kulatého stolu, veřejného projednání, rozhovoru, dotazníku nebo připomínkového řízení atd. V každém z těchto případů je ale nejdůležitější vlastností participace naslouchání a vyslyšení hlasu veřejnosti, které se skutečně projeví při rozhodování.

CO PARTICIPACE JE A NENÍ?

JE

- obousměrná výměna informací a názorů mezi veřejností a veřejnou správou
- když sesbírané podněty mají reálný vliv na rozhodnutí
- systematický a důsledně připravený proces, kde veřejná správa vytyčí jasný záměr
- aktivní oslovení a zapojení předem vybrané skupiny hráčů nebo široké veřejnosti

NENÍ

- jednosměrná komunikace veřejné správy směrem k veřejnosti
- když podněty veřejnosti nejsou reflektovány ve finálním rozhodování
- nahodilá a spontánní vzájemná komunikace veřejnosti a veřejné správy
- zapojení pouze aktivních stakeholderů, kteří si pozornost veřejné správy vyžádali

PARTICIPACE A KONEC UHLÍ

České uhelné regiony čelí poslední vlně odklonu od uhlí, zatímco se potýkají s dlouhotrvající historickou zátěží. Nehledě na to, v jakém roce skončí těžba a spalování uhlí, uhelné regiony se dříve či později musí vydat novým směrem. Klíčem k úspěšné transformaci jsou místní občané, podniky a organizace, kterých se změna bezprostředně dotkne, a kteří mohou být zároveň součástí změny k lepšímu. To je předmětem spravedlivé transformace: takového odklonu od uhlí, který zabrání negativním společenským dopadům na zaměstnance a místní.

Kraje a vlády v současnosti vytváří tzv. Plán spravedlivé územní transformace - tedy plán rozvoje regionů v souvislosti s odklonem od uhlí - a zároveň rozdělují 40 mld. z veřejných prostředků. Česká republika bude uhelné kraje v budoucnu navíc podporovat dalšími prostředky, jako je například Modernizační fond, nebo Klimatický sociální fond. Budou příležitostmi, které ovlivní regiony na desítky let dopředu a které budou formovat každodenní život všech obyvatel uhelných regionů. A to ať už lidé potřebují novou školu, zlepšení veřejné dopravy, zajímavou a pestrou pracovní nabídku, či příjemné kulturní zázemí s kavárnou a programem, za kterým rádi přijdou děti i dospělí. Jsou to tedy rozhodnutí, u kterých by místní veřejnost za žádnou cenu neměla chybět.

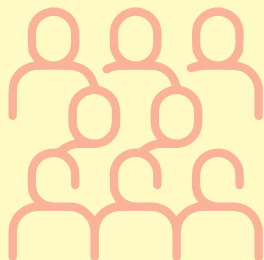
Ve spolupráci a široké veřejné debatě je potenciál pro vytvoření funkčních plánů i nových aktivit a projektů. Zapojení místní veřejnosti a všech relevantních aktérů do procesu spravedlivé transformace je podmínkou úspěšného přechodu českých uhelných regionů k nízkouhlíkové, diverzifikované a prosperující ekonomice.

PROMYŠLENÁ A PEVNĚJŠÍ ROZHODNUTÍ
NA ZÁKLADĚ AKTUÁLNÍCH POTŘEB
A PŘÁNÍ VEŘEJNOSTI

ZÍSKÁNÍ PODPORY VEŘEJNOSTI,
POSÍLENÍ DŮVĚRY V INSTITUTE
A PŘEDCHÁZENÍ PROTESTŮM

PROSTOR PRO ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ
A POSÍLENÍ SOUDRŽNOSTI

POSÍLENÍ AKTIVNÍ ÚČASTI VEŘEJNOSTI
NA MÍSTNÍM DĚNÍ

K ČEMU JE PARTICIPACE DOBRÁ?

1 Zaprvé, díky zapojení místní veřejnosti se mohou běžní lidé podílet na rozhodování o budoucnosti regionů, rozhodnutí tak bude lépe odpovídat místním potřebám a přáním. Vytvořené plány a projekty díky tomu mohou vycházet ze zkušenosti těch, kterých se změna přímo týká a jimž mají být přínosem v podobě vytvoření pracovních míst nebo zlepšení kvality života.

2 Zadruhé, prostor pro diskusi umožňuje řešit konflikty a názorové střety mezi různými skupinami a vede k jednoduššímu a pevnějšímu rozhodnutí – rozhodování bez diskuze může naopak posilovat konflikty, polarizaci a nespokojenost.

3

Zatřetí, místní lépe přijmou rozhodnutí, pokud se na něm mohou podílet. I v případě, že s rozhodnutím nesouhlasí, jsou si vědomi toho, že rozhodnutí reflektuje přání většiny, nejen libovůli těch nahoře. Společné rozhodnutí založené na předchozí diskuzi posiluje důvěru v instituce a veřejnou správu, která je zejména v uhelných regionech nízká.

4

Začtvrté, důkladná participace a otevření debaty o směřování regionu lidem dává prostor vymanit se z role pasivního pozorovatele a začít tvořit vlastní vizi regionu. Participace tak může motivovat k aktivnímu přístupu, k většímu zapojení i k realizaci vlastních aktivit. Participace může být první impuls k tomu, aby místní vzali přeměnu regionů do vlastních rukou.

JAK MÁ PARTICIPACE VYPADAT?

• Jasný záměr a hranice

Na jakých rozhodnutích se má podílet veřejnost a do jaké míry? To je otázka, která si žádá odpověď jako první. Každý úspěšný participační projekt musí mít jasný záměr, co chce od veřejnosti získat. Cíl, který si stanoví, by měl být vyhodnotitelný. Je nutné, aby participace měla jasné hranice: veřejnost musí vědět, co může a nemůže během participačního procesu ovlivnit, jinak může dojít ke zklamání. To nicméně neznamená, že má být participace úzce vymezená, naopak. Veřejnost může mít centrální roli při rozhodování, např. může vytvářet základ strategie rozvoje regionu.

• Reálný vliv

Participace bez reálného vlivu při rozhodování je velmi nebezpečná. Často vidíme, že se veřejná správa odvolává na kusé nebo čistě formální procesy participace - např. přizve veřejnost k již předpřipraveným plánům nebo finální fázi rozhodování, kdy jde již jen o nepodstatné detaily, či sesbírané názory veřejnosti vůbec nereflektuje. Taková situace podkopává důvěru v instituce i ochotu podílet se na místním dění, a posiluje pocit bezmoci. Aby k tomu nedošlo, musí veřejná správa k participaci přistoupit upřímně, a zajistit veřejnosti plnohodnotný, nikoliv pouze formální hlas.

• Kapacita a dovednosti

Organizace participativního procesu je komplexní, multioborový proces, který vyžaduje zkušenosti. Někdy je možné zvolit jednoduché a přístupné metody, někdy je nutné využít expertů v oboru. Vždy je ale dobré nepodcenit kapacity, které je nutné dobrému participativnímu procesu věnovat.

• Určení cílové skupiny

Na koho bude mít rozhodování dopad? Participaci předchází tzv. mapování stakeholderů, kterých se rozhodování týká - ti všichni by měli mít možnost se na rozhodnutí podílet. Měly by tedy být vybrány takové metody, které umožní účast všem předmětným skupinám. Je také dobré si uvědomit, že některé skupiny se o rozhodnutí aktivně zajímají, zatímco jiné, přestože se jich týká, mají tendenci k neúčasti. I takovou skupinu ale může participace oslovit, pokud je dobře mířená.

• **Srozumitelná komunikace**

Pokud se má veřejnost rozhodování účastnit, musí o tom vědět. O co jde, jaké jsou možnosti a jak se na tom veřejnost může podílet - to jsou základní informace. Komunikační kanály a i jazyk musí být šitý na míru vybrané cílové skupině i záměru.

• **Dlouhodobost**

Participace je víc než jedno veřejné projednání nebo rozeslání dotazníku. Ideálně jde o dlouhodobé zapojení občanů do místního dění a zdravé partnerství mezi politikou a veřejností. Takový vztah nevznikne přes noc, ale systematickou snahou o vytváření občanské společnosti. Proto je funkční, když má region či město koordinátora, který participaci zajišťuje, narozdíl od krátkodobé spolupráce v rámci jednotlivých projektů. Díky tomu se mohou kumulovat zkušenosti a nezačíná se vždy od nuly.

• **Metody participace**

Metod k participaci je nespočet, výběr vždy záleží na záměru a cílové skupině. Některé metody cílí spíše na sběr informací a dat, zatímco jiné upřednostňují veřejnou diskusi a aktivizaci místních. V následující kapitole rozvádíme několik příkladů, jako je veřejné projednání, pracovní skupiny, dotazníky apod.

PŘEHLED METOD PARTICIPACE PODLE MÍRY ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI A ZÍSKANÝCH INFORMACÍ

Nejdřív si odpovězte na otázku, jaký má participace cíl. Předem jasně stanovte, co veřejnost může a nemůže během participačního procesu ovlivnit, jinak může dojít ke zklamání.

Vždy je nutné, aby výsledek participace měl reálný vliv na rozhodnutí v souladu s původním záměrem participace.

Nepodceňte přípravu. Zapojení veřejnosti, od plánování, přes mapování stakeholderů až k realizaci a zpracování dat vyžaduje čas a odhodlání.

Participace by měla být přístupná všem skupinám, kterých se rozhodnutí týká, vč. např. dětí, seniorů, menšin atd.

O co v rozhodování jde, jaké jsou možnosti a jak se na tom veřejnost může podílet – to je potřeba komunikovat před začátkem participace.

Krátkodobě může participace přinést cenné informace, ale teprve jako dlouhodobý proces vytváří funkční partnerství mezi politikou a veřejností.

Participace má různé podoby: může to být rozhovor, veřejné projednání i dotazník. Je důležité vybrat metodu přizpůsobit situaci a záměru participace.

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

Protože je spravedlivá transformace i zapojení veřejnosti do jejího plánování a realizace nové a málo známé téma, přinášíme příklady dobré praxe ze zahraničí, které nabízejí škálu možností, jak participaci realizovat. Ve třech příbězích ze Skotska, Slovenska a Polska ukazujeme, jak si tři různé regiony poradily s podobným úkolem, který čeká v následujících letech české regiony chystající se na odklon od uhlí, konkrétně jak se jim podařilo vtáhnout relevantní skupiny i širokou veřejnost do diskuzí a rozhodování o své budoucnosti.

Dobrým příkladem je region východního Velkopolska, kde místní napříč regionem podepsali dohodu o spolupráci na spravedlivé transformaci. Inspirovat se můžeme také na Slovensku v regionu Horná Nitra, kde místní samosprávy ve spolupráci s místními obyvateli, podniky, školami, spolky během dvou let připravily akční plán odklonu od uhlí. Ukázkou dobré praxe je i zkušenost ze Skotska, kde lidé pracující v těžbě ropy a plynu sami formulují, jak zajistit hladký přechod z jednoho zaměstnání do jiného tak, aby těžební regiony nepocítily nárůst nezaměstnanosti.

POLSKO, VÝCHODNÍ VELKOPOLSKO: DOHODA PRO SPRAVEDLIVOU TRANSFORMACI.

V části regionu Velkopolského vojvodství ve středním Polsku, v blízkosti města Konín, stály těžba a spalování hnědého uhlí za rozvojem průmyslu a měst v minulém století, zatímco nyní je těžba na ústupu. Současné doly budou kvůli vyčerpání zavřeny kolem roku 2030 a proti otevření dalších se staví místní veřejnost. Region tak čelí problémům spojeným s odklonem od uhlí: přetrvávající závislostí na místní energetické firmě ZE PAK, která vlastní doly a elektrárny, nezaměstnanosti, odlivu mladých lidí apod. Navíc donedávna neměl žádný plán, jak těmto výzvám čelit.¹

Ve Velkopolském vojvodství se ale v posledních letech podařilo nastartovat plánování, jak zbavit region závislosti na uhlí, a to se zapojením veřejnosti. Klíčovým milníkem bylo vyjednání „Dohody východního Velkopolska o spravedlivém energetickém přechodu“. Dohoda byla projednána mezi více než 40 aktéry včetně ZE PAKu - místní energetické firmy, místních samospráv a komerčního sektoru.² Ti všichni si sedli k jednomu stolu a jako rovnoprávní partneři vyjednali dohodu, která vyhovovala všem stranám, a stvrдили ji podpisem. Podpis dohody měl velký symbolický význam, protože tím skupiny, které jsou obvykle v opozici - samosprávy, uhelná společnost a neziskový sektor - veřejně proklamovaly vzájemnou spolupráci v úsilí o společný cíl: odchod od uhlí, který přinese místním lidem kvalitnější život. Spojili

se, aby byl hlas regionu slyšet silněji v rámci Polska i Evropské unie, a aby byla spravedlivá transformace díky spolupráci úspěšnější.

Dalším krokem k řešení bylo založení Úřadu zmocněnce pro transformaci při Agentuře regionálního rozvoje v Konině, tzn. úřad, který zodpovídá za plánování spravedlivé transformace. Úřad umožnil soustředit plánování procesu pod jednu střechu a zajistil dostatečné kapacity i autoritu, aby se věci mohly dát do pohybu. Po letech přihlížení samovolnému odklonu od uhlí a nečinnosti regionálních vlád převzal úřad zodpovědnost za transformaci: postavil se za tvrzení, že je odklon od uhlí nevyhnutelný, stanovil ambiciózní termín pro dosažení klimatické neutrality na rok 2040, a začal společně s místními hledat nový směr pro region.³

Následně byly vytvořeny čtyři pracovní skupiny, které umožnily komunitám, podnikatelům, odborům, neziskovým organizacím a samosprávám podílet se na přípravách plánu, který měl být základem pro odklon od uhlí a další rozvoj regionu. Úřad zmapoval aktéry v oblasti samospráv, neziskového sektoru a byznysu a pozval k zapojení širokou skupinu lidí, která měla odpovídat co nejširším zájmům v regionu. Skupiny byly navíc otevřené, mohl se přidat kdokoliv. Následně proběhla pod vedením Úřadu také připomínková řízení a veřejné projednání.

Na příkladu regionu východního Velkopolského vojvodství je patrné, že pro plánování transformace jsou důležité dobrá koordinace, jasně určená zodpovědnost a jasná změna směru, která přišla ze strany Úřadu zmocněnce pro transformaci. Pověření jedné instituce zodpovědné za transformaci umožnilo přehlednou organizaci a jasnou komunikaci mezi všemi zúčastněnými stranami. Zároveň polský příklad ukazuje, že participativní proces musí zajistit aktérům plnohodnotnou roli v plánování transformace. Zde se to povedlo skrze podepsání společně vyjednané dohody, kterou jednající aktivně tvořili a podpisem stvrdili svou aktivní účast. Později se také podařilo zapojit ještě širší veřejnost skrze pracovní skupiny a připomínkování.

SLOVENSKO, HORNÁ NITRA: JAK REALIZOVAT PARTICIPATIVNÍ PROCES NA MÍRU VEŘEJNOSTI?

Ještě v roce 2017 byl konec těžby ve slovenském regionu Horná Nitra obávaným tématem, o kterém nechtěly mluvit samosprávy ani vláda. Dnes má region jasný plán odklonu od uhlí a dalšího rozvoje regionu, na kterém se podílela místní veřejnost. Jak se to stalo?

První impuls přišel od starostky města Prievidze v centru uhelného regionu, Kataríny Macháčkové, spolu se Sdružením měst a obcí Hornej Nitry. Ti se rozhodli navzdory nesouhlasu místní energetické firmy i tehdejšího premiéra začít o budoucím nevyhnutelném konci uhlí diskutovat. Prostě pozvali místní, aby se zapojili do rozhodování o budoucnosti regionu. Dbali přitom na jednoduchou komunikaci, díky které se informace rozšířila mezi lidi: jasná a srozumitelná oznámení v lokálních médiích a televizi vyzývala místní k tomu, aby se přišli zapojit do diskuze. Nebyl určen žádný maximální počet lidí, mohl se zúčastnit kdokoliv.

Od března do září 2018 se tak uskutečnilo celkem 15 setkání v obecních prostorách města, které ve spolupráci s nevládními organizacemi pokrývalo finanční náklady: účastníci se místní podnikatelé, lidé z veřejné sféry, ředitelky škol a sociálních institucí a nevládní neziskové organizace.⁴ Během setkání místní obyvatelé diskutovali a formulovali priority a pilíře, na nichž by odchod od uhlí podle nich měl stát. Pracovali ve čtyřech pracovních skupinách zaměřených na ekonomiku, sociální infrastrukturu, dopravu a cestování.⁵ Místní začali plán tvořit od nuly. Nikdo jim nepodsouval předpřipravené návrhy pouze k pouhému připomínkování. Aktivní občané tak měli při přípravě priorit volné ruce a plán mohl plně zohlednit jejich potřeby a zahrnout lokální nápady a představy.

Priority a návrhy, které místní stakeholdeři sesbírali na schůzích, převzala mezinárodní konzultační firma PWC, která se ujala vytvoření kompletního a technicky realizovatelného Akčního plánu transformace.

PWC pracovala ve spolupráci s Technickou univerzitou v Bratislavě a místními experty, aby společně vymysleli technologické a proveditelné řešení odklonu od uhlí. Před schválením plánu uspořádala několik kol připomínkových řízení a veřejných projednávání, ale i individuálních schůzek či setkání v malých skupinkách, aby získala k Akčnímu plánu přechodu zpětnou vazbu od místních lidí. Těch se v průběhu procesu zapojilo více než čtyři sta.⁶ Veřejná projednání proběhla v několika městech v celém regionu, aby byla přístupná co nejširší veřejnosti.

Po roce a půl od zahájení participativního procesu vytváření Akčního plánu přechodu ho vláda 3. července 2019 schválila s povinností každoroční aktualizace.⁷ Participace na regionální úrovni při přípravě plánu fungovala výjimečně a slouží jako příklad dobře zvládnuté participace, která byla jednoduše komunikovaná a přístupná široké veřejnosti.

Na slovenské zkušenosti tak můžeme vidět rozdíl mezi participativním procesem, který je pouze deklarovaný, a procesem, kdy je zapojení místních aktérů skutečné a plnohodnotné. Když je participace pouze formální, ale bez reálného vlivu na výsledek, a rozhodování probíhá v zákulisí, proces vyvolává v místních stakeholderech spíše hořkost a nedůvěru. Zároveň je patrné, že je participace důležitá i během samotného průběhu transformace. Přímý kontakt s místními může přinést důležité poznatky o zaměření a přístupnosti programů, např. může odhalit překážky při podávání žádostí nebo nedostatky ve srozumitelnosti.⁸

Nakonec si ze slovenského příkladu můžeme odnést, že participativní proces je neúčinnější, když je nastaven podle potřeb místních. Při výběru času a místa schůze záleží na časových možnostech cílové skupiny, např. pořádání schůzek v pracovní době státních úředníků nebude vyhovovat neuvolněným starostům. Je důležité lidi informovat pomocí komunikačních kanálů, které sami používají, a nezapomenout, že cílíme na různé skupiny lidí - televizní diváky, uživatele sociálních sítí, ale také zaměstnance dolů a elektráren. Např. omezení se pouze na online kanály nepřinese informace televizním divákům důchodového věku.

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ, SKOTSKO: ZAMĚŠTNANCI TĚŽBY MLUVÍ O SVÉM BUDOUCÍM ZAMĚŠTNÁNÍ.

Ukončení spalování fosilních paliv nutně vede k ohrožení pracovních míst navázaných na fosilní průmysl, což často budí strach z toho, že těžební regiony upadnou do ekonomické a sociální krize kvůli nárůstu nezaměstnanosti. Zajištění perspektivní budoucnosti pro zaměstnance, kteří tímto způsobem přijdou o práci, je stěžejním tématem spravedlivé transformace. To si žádá vytvoření nových pracovních míst s dostatečnou kvalitou i podporu při změně zaměstnání vč. rekvalifikačních programů. Aby tyto snahy byly účinné, nabízí se do diskuze vtáhnout přímo příslušné zaměstnance. Koneckonců jde právě o ně.

Nastartování takového dialogu se podařilo ve Skotsku. Nejen kvůli rostoucí ceně povolenek, ale také kvůli zásahu pandemie koronaviru se ropný průmysl v roce 2020 ocitl v krizi. Na jaře 2020 proto tři nevládní neziskové organizace⁹ iniciovaly dialog se zaměstnanci v těžbě ropy a plynu, aby zjistily, co by těmto pracovníkům při změně povolání nejvíce pomohlo.

Organizátoři oslovili zaměstnance nejprve skrze dotazník, který jim byl šitý na míru a týkal se zejména jejich současné práce a představ o budoucím zaměstnání. Oslovení probíhalo postupně a žádalo si pečlivou práci. Díky několika prvním kontaktům se podařilo zjistit, skrze jaké kanály bude oslovení neúspěšnější. Specializovaná agentura poté pomohla s formulací výzev tak, aby byly srozumitelné a motivující. Postupně vznikala i spolupráce s odbory, které se postaraly o šíření dotazníku.

Organizace tak získaly více než třináct stovek odpovědí. Na jejich základě pak připravily sérii diskuzí se zaměstnanci, které měly sloužit k nalezení takových opatření, která by jim skutečně zjednodušila život. Hledání vhodných politických opatření bylo podle zúčastněných nejtěžší fází procesu a vyžadovalo podrobné diskuze.

Z dialogu vzešla řada užitečných informací a konkrétních doporučení, zejména ohledně přání a potřeb zaměstnanců. Součástí výzkumu byly otázky: co je pro ně nejdůležitější při výběru nového zaměstnání (dlouhodobost/pracovní podmínky/plat apod.), v jakém odvětví zaměstnanci preferují pracovat, jak daleko jsou za novou prací ochotni dojíždět, jaké překážky jim brání ve změně zaměstnání, jaké by ocenili rekvalifikace a kolik jsou za ně schopni utratit, nebo jak mají být nastaveny finanční příspěvky.

Po publikování výsledků průzkumu následovalo 8 setkání s vládními orgány. Přímá jednání mezi politickými představiteli a zaměstnanci fosilního průmyslu byla přínosná pro obě strany: první získali jasnou představu, kam mají opatření cílit, druzí se přesvědčili, že jejich situace není politikům lhostejná.

Při plánování transformace je klíčové zapojit ty, kterých se změna nejvíc dotkne. Zejména zaměstnance těžebního průmyslu, jako se to podařilo ve Skotsku. Právě jim má spravedlivá transformace zajistit férová pracovní místa, což je bez jejich hlasu jen těžce možné. Takový

participativní proces by měl být inspirací veřejné i komerční sféře při plánování projektů, které slibují vytvořit nová pracovní místa pro bývalé zaměstnance v těžbě. Průzkum potřeb těchto lidí a jejich zapojení do plánování povede k tomu, že jim budou nová pracovní místa vyhovovat z hlediska pracovních podmínek i požadovaných schopností. Rekvalifikace budou šité na míru a budou skutečně odpovídat potřebám zaměstnanců, stejně jako programy podpory pro ty, kterým se nové povolání nedaří nalézt. Vtáhnutí co nejširšího spektra zaměstnanců upadajícího průmyslu do společného procesu může poskytnout cenné podněty pro plánování rozvoje regionů po uhlí.

1. ŚLIMKO, E. (2019). Just Transition of Eastern Wielkopolska: Challenges from the civil society perspective – analysis and recommendations. Alliance of Associations Polish Green Network.

2. ibid

3. ŚLIMKO, E. (2019), pozn. 1

4. ILČIKOVÁ, L. (2019). Local community participation in the Transformation Action Plan for the Slovakia's Upper Nitra Coal Region. CEE Bankwatch Network. <https://bankwatch.org/wp-content/uploads/2019/09/Transformation-Action-Plan-Upper-Nitra.pdf>

5. ibid

6. ibid

7. PwC EU Services EESV. (2020). Aktualizácia Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra. PwC EU Services EESV, European Economic Interest Grouping. <http://www.prievidza.sk/upload/wsw/files/file/news/akcnyplan/akcny-plan-aktualizacia2021.pdf>

8. ILČIKOVÁ, L. (2019), pozn. 4

9. Platform, Greenpeace UK, Friends of the Earth Scotland. (2020) OFFSHORE: Workers' Views on Industry Conditions and the Energy Transition. <https://platformlondon.org/wp-content/uploads/2020/09/Oil-Gas-Workers-Report.pdf>

ZÁVĚR

V následujících měsících a letech se bude rozhodovat o směru, kterým se vydají tři české uhelné regiony s poslední vlnou odklonu od uhlí. Zapojení místní veřejnosti – pracovníků ohrožených ztrátou zaměstnání, obyvatel obcí v blízkosti uhelné infrastruktury i všech, kteří v regionech žijí – do plánování a realizace této transformace je klíčovým prvkem pro její úspěšnost. Přesto se tomuto tématu nedostává mnoho pozornosti a úsilí. Inspirace ze zahraničí ukazuje, jak k participaci přistoupit.

Polská zkušenost z východního Velkopolska inspiruje ke spolupráci napříč spektrem aktérů a k zajištění zodpovědné autority při koordinaci transformace. Iniciativa ve slovenském regionu Horná Nitra ukazuje, že participace je funkční, má-li reálný vliv na rozhodování. A nakonec skotský případ naznačuje, jak zahájit konstruktivní dialog se zaměstnanci fosilního průmyslu.

Česká republika není první země, která se potýká s transformací energetiky, jiné regiony to zvládl před námi. Pojďme se jimi inspirovat, aby český odklon od uhlí proběhl úspěšně.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

FRIENDS OF THE EARTH SCOTLAND, PLATFORM a GREENPEACE UK. (2020) OFFSHORE: Workers' Views on Industry Conditions and the Energy Transition. <https://platformlondon.org/wp-content/uploads/2020/09/Oil-Gas-Workers-Report.pdf>

ILČIKOVÁ, L. (2019). Local community participation in the Transformation Action Plan for the Slovakia's Upper Nitra Coal Region. CEE Bankwatch Network. <https://bankwatch.org/wp-content/uploads/2019/09/Transformation-Action-Plan-Upper-Nitra.pdf>

PWC EU SERVICES EESV. (2020). Aktualizácia Akčného plánu transformácie uhoľného regiónu horná Nitra. PwC EU Services EESV, European Economic Interest Grouping. <http://www.prievidza.sk/upload/wsw/files/file/news/akcnyplan/akcny-plan-aktualizacia2021.pdf>

ŚLIMKO, E. (2019). Just Transition of Eastern Wielkopolska: Challenges from the civil society perspective – analysis and recommendations. Alliance of Associations Polish Green Network. <http://www.sprawiedliwa-transformacja.pl/files/Just%20Transition%20of%20Eastern%20Wielkopolska.%20Challenges%20from%20the%20civil%20society%20perspective%20%E2%80%93%20analysis%20and%20recommendations.pdf>

